

PRZEGLĄD ZAGADNIENIŃ SOCJALNYCH

MIESIĘCZNIK

Rok 1952 DZIAŁ V. PRZEGLĄD PRAWA SPOŁECZNEGO Nr 5

Przegląd ustawodawstwa pracy oraz przepisów pokrewnych

za okres marzec — kwiecień 1952 r.

Określenie kategorii pracowników P O „Służba Polsce”, uprawnionych do otrzymywania umundurowania

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 12, poz. 73) określono kategorie pracowników Powstaniej Organizacji „Służba Polsce” uprawnionych do otrzymywania umundurowania służbowego oraz zasady i warunki przydziału tego umundurowania. Umundurowanie wydawane jest na koszt Skarbu Państwa za opłatą 50% wartości, przy czym spłata należności z tego tytułu może być pracownikowi rozłożona na najwyżej 12 rat miesięcznych. Po upływie czasokresu używalności umundurowania przechodzi na własność pracownika. Krój i barwę umundurowania, oznaki służbowe oraz normy wyposażenia i czasokres używalności umundurowania ustalone zostaną w drodze zarządzenia Prezesa Rady Ministrów.

Ustalenie cen za lekarstwa i środki opatrunkowe wydawane ubezpieczonym

Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 lutego 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 12, poz. 76) ustalono ceny za lekarstwa wydawane ubezpieczonym. Ceny te, wynoszą 10% obowiązkujących cen aptecznych. Za opakowanie lekarstw oraz za wydawane środki opatrunkowe ubezpieczeni opłacają obowiązujące ceny apteczne. Ubezpieczeni, pobierający renty z tytułu ubezpieczenia społecznego bądź pobierający zaopatrzenia emerytalne i nie zatrudnieni zarobkowo, otrzymują lekarstwa bezpłatnie. Ubezpieczeni nie opłacają cen za lekarstwa i środki opatrunkowe dostarczane im w związku z wykonaniem zabiegu leczniczego.

Sprawa dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń tożsamości

Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów i Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 13, poz. 82) ustalono właściwość władz i tryb postępowania w sprawach dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń tożsamości. W myśl powyższego zarządzenia władzą właściwą do wystawiania dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń tożsamości, wpisu zmian dotyczących nazwiska oraz spisu osób, które nie ukończyły 18 roku życia, jak również osób umysłowo chorych — jest Biuro Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych w powiatowych (miejskich) komendach oraz komisariatach Milicji Obywatelskiej, według miejsca zamieszkania osoby obowiązanej do posiadania dowodu osobistego. W celu otrzymania dowodu osobistego lub tymczasowego zaświadczenia tożsamości zainteresowany składa na posterunku Milicji Obywatelskiej, a w miejscowościach, w których nie ma tych posterunków — w komisariacie Milicji Obywatelskiej, według miejsca zamieszkania, następujące dokumenty: 1) świadectwo urodzenia lub inny dokument, stwierdzający czas i miejsce urodzenia osoby, 2) zaświadczenie władzy meldunkowej, 3) zaświadczenie z miejsca pracy lub nauki albo inny dokument, stwierdzający rodzaj zajęcia lub źródło utrzymania.

Zmiana przepisów w sprawie mieszkań służbowych i pracowniczych

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 marca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 14, poz. 86) wprowadziło zmiany w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r.

w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych (Dz. U.R.P. Nr 28, poz. 257 i 457 oraz z 1951 r. Nr 2, poz. 7) ustalające, że lokale mieszkalne, znajdujące się w budynkach położonych w obrębie państwowych gospodarstw: rolnych, hodowlanych, ogrodniczych i rybnych oraz w obrębie przedsiębiorstw państwowego gospodarstwa leśnego, z wyjątkiem zakładu przemysłu leśnego, są przeznaczone na mieszkania służbowe, lokale zaś mieszkalne, zajmowane przez pracowników tych gospodarstw i przedsiębiorstw są mieszkaniami służbowymi. Wymienione lokale mieszkalne, zajmowane przez osoby nie będące pracownikami wymienionych gospodarstw lub przedsiębiorstw, mogą być opróżnione na wniosek zainteresowanych gospodarstw lub przedsiębiorstw w trybie przewidzianym dla opróżnienia mieszkań służbowych, bez obowiązku dostarczenia mieszkania zastępczego. Jedynie osoby, które w związku z pracą w danym gospodarstwie lub przedsiębiorstwie utraciły zdolność do pełnienia pracy lub zostały przeniesione w stan spoczynku, a także członkowie rodzin osób zmarłych w czasie trwania stosunku pracy z gospodarstwem lub przedsiębiorstwem, mogą żądać odroczenia terminu opróżnienia lokalu do czasu dostarczenia im lokalu zastępczego.

Zaopatrzenie dla byłych właścicieli i dzierżawców aptek przejętych na własność Państwa

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 marca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 15, poz. 92) uregulowano sprawę zaopatrzenia dla byłych właścicieli (współwłaścicieli) i dzierżawców (współdzierżawców) aptek przejętych na własność Państwa. Rozporządzenie zapewnia wymienionym osobom, których udział we własności lub dzierżawie wynosił co najmniej 50%, zaopatrzenie w postaci renty pieniężnej oraz świadczeń z zakresu opieki leczniczej, jeżeli byli oni niezdolni do zarabkowania w dniu 8 stycznia 1951 r. Niezdolność do zarabkowania ustala się według przepisów o powszechnym ubezpieczeniu emerytalnym. Renta dla osób, które nie posiadają majątku, podlegającego podatkowi od nieruchomości lub gruntowemu, ani źródła przychodu, podlegających podatkowi obrotowemu bądź dochodowemu, wynosi 135 zł, a dla innych osób — 90 zł miesięcznie. Renta przysługująca osobom będącym farmaceutami zwiększona jest o dodatek w kwocie od 15 do 45 zł miesięcznie, w zależności od liczby lat, w których osoby te samodzielnie kierowały apteką. Dzieciom

osób uprawnionych do zaopatrzenia oraz pozostałym po takich osobach wdowom i sierotom przysługują świadczenia przysługujące dzieciom emerytów państwowych oraz pozostałym po nich wdowom i sierotom. Osobom uprawnionym do zaopatrzenia oraz członkom ich rodzin przysługują świadczenia z zakresu pomocy leczniczej na zasadach obowiązujących w stosunku do osób pobierających zaopatrzenia emerytalne lub renty. Zaopatrzenie, przewidziane w rozporządzeniu, przysługują Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zmiana przepisów w sprawie wyznaczenia władz powołanych do przyjmowania rozszczeń i ustalania warunków do zaopatrzenia inwalidzkiego

Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 marca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 16, poz. 98) wprowadzono zmiany w rozporządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 19 grudnia 1950 r. w sprawie wyznaczenia władz powołanych do przyjmowania rozszczeń i ustalania warunków do zaopatrzenia inwalidzkiego (Dz. U.R.P. z 1951 r. Nr 3, poz. 21), polegające na wyłączeniu ze składu inwalidzkich komisji rewizyjno - lekarskich oraz inwalidzkich komisji odwoławczych pracowników wydziałów finansowych prezydów wojewódzkich rad narodowych, którzy wchodzili dotychczas w skład wymienionych komisji jako członkowie.

Premiowanie sołtysów i gminnych referentów podatkowych

Uchwałą Nr 42 Rady Ministrów z dnia 9 lutego 1952 r. (Monitor Polski Nr A—20, poz. 239) wprowadzono premiowanie: a) sołtysów, podsołtysów oraz innych pracowników prezydów rad narodowych, inkasujących podatki i inne należności wymierzone i pobierane przez prezydów gminnych rad narodowych, b) referentów podatkowych, referatów finansowych. Pracownicy wymienieni pod lit. a) otrzymują jednorazową premię kwartalną w wysokości 100 zł, jeżeli wpływy podatkowe z gromady (miasta) wynoszą co najmniej 90% planu kwartalnego oraz dalsze 100 zł, jeżeli plan kwartalny wykonany został w całości (100%). Pracownicy wymienieni pod lit. b) otrzymują jednorazową premię kwartalną w wysokości 150 zł przy wpływach finansowych w wysokości co najmniej 90% wpływów zaplanowanych oraz dodatkowo 150 zł w razie wykonania w danej gminie planu kwartalnego w całości (100%). Uchwała Rady Ministrów przewiduje ponadto utworzenie przy wy-

działach podatków wiejskich prezydiów powiatowych rad narodowych stanowisk poborców skarbowych w liczbie 2 do 3 na każdy powiat.

Współpraca organów administracji gospodarczej ze związkami zawodowymi w zakresie rozwijania socjalistycznego współzawodnictwa pracy

Uchwała Nr 57 Prezydium Rządu z dnia 16 lutego 1952 r. (Monitor Polski Nr A—21, poz. 253) ustaliła zasady współodpowiedzialności kierowników jednostek gospodarki uspołecznionej wszystkich szczebli organizacyjnych za rozwój współzawodnictwa pracy na powierzonych im odcinkach pracy oraz nałożyła na tych kierowników obowiązek ścisłego współdziałania ze związkami zawodowymi w zakresie rozwoju współzawodnictwa pracy. Kierownicy uspołecznionych zakładów pracy oraz kierownicy wszystkich komórek organizacyjnych uspołecznionych zakładów pracy obowiązani są do zapoznawania podległych im pracowników z zasadami planowymi zakładów, wydziałów, brygad oraz stanowisk roboczych, do współdziałania z ogniwami związkowymi w organizowaniu współzawodnictwa pracy, do udzielania opieki i pomocy współzawodniczącym, do współdziałania z organami związkowymi w kontroli wyników współzawodnictwa pracy oraz do odbywania z przedstawicielami właściwych ogniw związków zawodowych kwartalnych zebrań dla przeprowadzenia oceny i podsumowania wyników współzawodnictwa pracy. Dla pogłębienia współpracy organów związkowych i organów administracji gospodarczej w zakresie rozwijania współzawodnictwa pracy uchwała poleca: zapraszanie przewodniczących i członków prezydiów zarządów głównych związków zawodowych oraz wybitniejszych przodowników pracy na odpowiednie posiedzenia kolegiów ministerialnych, udział ministrów i odpowiedzialnych pracowników ministerialnych w posiedzeniach prezydiów zarządów głównych związków zawodowych oraz w plenarnych posiedzeniach tych związków, udział kierowników zakładów pracy, kierowników wydziałów ruchu, majstrów i brygadzystów w naradach wytwórczych kierowanej jednostki organizacyjnej, a także udział członków rady zakładowej we wszelkich odprawach i naradach, organizowanych przez kierowników zakładów pracy, dotyczących wykonania planów rozwoju socjalistycznego współzawodnictwa pracy oraz warunków pracy i spraw bytowych pracowników.

Sprzedż pojazdów samochodowych, pochodzących z akcji przekazywania remanentów motoryzacyjnych

Uchwała Nr 85 Prezydium Rządu z dnia 20 lutego 1952 r. w sprawie sprzedaży pojazdów samochodowych, pochodzących z akcji przekazywania remanentów motoryzacyjnych (Monitor Polski Nr A—21, poz. 254) m. in. zezwala Centrali Spółdzielni Transportu na sprzedaż samochodów i motocykli kategorii II także osobom fizycznym, z zachowaniem pierwszeństwa dla przodowników pracy, racjonalizatorów produkcji oraz fachowców, których charakter pracy uzasadnia potrzebę posiadania pojazdu samochodowego.

Zaliczkowe sfinansowanie wydatków na współzawodnictwo pracy

Uchwałą Nr 121 Prezydium Rządu z dnia 8 marca 1952 r. (Monitor Polski Nr A—24, poz. 305) ustalono zasady zaliczkowego finansowania wydatków na współzawodnictwo pracy w państwowych przedsiębiorstwach (objętych ustawą o Funduszu Zakładowym) ze środków obrotowych w I półroczu 1952 r., w przypadku, gdy przedsiębiorstwa te nie uzyskały prawa do odpisów na Fundusz Zakładowy lub wysokość odpisów jest niewystarczająca na pokrycie tych wydatków. Uchwała przewiduje m. in., że wydatki na współzawodnictwo pracy nie mogą przekroczyć za pierwszy kwartał 1952 r. — 0,3% planowanego na I kwartał 1952 r. — funduszu płac w kopalniach węgla i w hutnictwie, a 0,2% planowanego kwartalnego funduszu płac w pozostałych przemysłach. Wydatki te uruchomione zostały z dniem 1 kwietnia 1952 r.

Zwolnienia do lekarzy w godzinach pracy

Pismo okólne Nr 52 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 marca 1952 r. (Monitor Polski Nr A—24, poz. 309) wprowadziło w życie wzór druku zwolnienia do lekarza w godzinach pracy. Na druku tym lekarze potwierdzać będą zgłoszenie się pracownika po udzieleniu porady lekarskiej, rodzaj i godzinę udzielenia porady lub zabiegu oraz opinię co do tego, czy zgłoszenie się do lekarza w godzinach pracy było uzasadnione. W razie stwierdzenia przez lekarza, iż zgłoszenie się do niego pracownika w godzinach pracy nie było uzasadnione, lub w razie bezzasadnego opóźnienia powrotu do pracy — zakład pracy zastępuje do pracownika postępowanie takie, jak w innych przypadkach naruszenia dyscypliny pracy.

Wydatki na propagandę zadań produkcyjnych przedsiębiorstw oraz metod pracy i osiągnięć przodowników i racjonalizatorów produkcji

Uchwała Nr 122 Prezydium Rządu z dnia 8 marca 1952 r. (Monitor Polski Nr A—25, poz. 314) upoważniła uspołecznione zakłady pracy, zatrudniające powyżej 300 pracowników, do wydatkowania, począwszy od dnia 1 marca 1952 r., sum w wysokości do 0,05% w stosunku do planowanego funduszu płac na pokrycie wydatków związanych z propagandą zadań produkcyjnych oraz popularyzacją współzawodnictwa pracy, a także metod pracy i osiągnięć przodowników pracy i racjonalizatorów produkcji. Wymienionymi sumami dysponuje dyrektor zakładu pracy w uzgodnieniu z radą zakładową lub miejscową. W wyjątkowo uzasadnionych przypadkach centralny zarząd może na wniosek zakładu pracy zezwolić na podwyższenie granicy wymienionych wydatków najwyżej do 0,1%.

Nagrody indywidualne, przyznawane przez kierowników naczelných organów administracji państwowej

Uchwała Nr 123 Prezydium Rządu z dnia 8 marca 1952 r. (Monitor Polski Nr A—25, poz. 315) ustaliła zasady przyznawania nagród indywidualnych pracownikom przedsiębiorstw (działających według zasad rozrachunku gospodarczego) oraz zarządów i zjednoczeń za wybitne osiągnięcia, zwłaszcza, gdy zadania zostały wykonane w szczególności trudnych warunkach. Wysokość nagrody nie może jednocześnie przekraczać 200% miesięcznego pełnego wynagrodzenia pobieranego przez nagrodzonego pracownika. Nagroda może być przyznana temu samemu pracownikowi nie więcej, niż dwukrotnie w ciągu roku. Przyznanie nagrody następuje w formie pisemnego zarządzenia wewnętrznego, które powinno być podane do wiadomości wszystkich pracowników zakładu pracy.

Przedłużenie mocy obowiązującej przepisów o wykonywaniu czynności pomocnika mierniczego górniczego

Zarządzenie Ministra Górnictwa z dnia 23 lutego 1952 r. (Monitor Polski Nr A—25, poz. 323) przedłużyło do dnia 30 września 1952 r. moc obowiązującą przepisów (§ 5) zarządzenia Ministra Górnictwa z dnia 12 czerwca 1950 r. w sprawie dopuszczenia niektórych osób do wykonywania czynności pomocnika (asystenta) mierniczego górniczego, ogłoszonych w Monitorze Polskim z 1950 r. Nr A—73, poz. 840.

Zmiany w przepisach o dodatkach specjalnych

Uchwała Nr 75 Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1952 r. (Monitor Polski Nr A—26, poz. 339) wprowadziła w uchwale Nr 48 Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie przyznawania niektórym kategoriom pracowników państwowych dodatków, uzasadnionych specjalnymi kwalifikacjami i warunkami służby (Monitor Polski Nr A—10, poz. 151 i Nr A—88, poz. 1211) następujące zmiany: 1) dodatek specjalny do uposażenia może być przyznany w wysokości nie niższej niż 20% i nie przekraczającej 50% uposażenia zasadniczego danego pracownika; łączna ilość wypłaconych we władzach centralnych dodatków specjalnych w wysokości niższej, niż 30% uposażenia zasadniczego pracownika nie może przekraczać 20% ogólnej ilości wszystkich wypłaconych dodatków; 2) dodatki specjalne nie mogą być przyznawane pracownikom centralnych zarządów, z wyjątkiem tych centralnych zarządów, których pracownicy pobierają uposażenie według przepisów ustawy o uposażeniu pracowników państwowych; 3) w przypadku niepełnienia przez pracownika obowiązków służbowych przez okres 2 miesięcy wypłata dodatku specjalnego podlega wstrzymaniu z dniem 1 najbliższego miesiąca po upływie tego okresu, o ile okres, na który przyznany został dodatek specjalny, nie upłynął wcześniej.

Czytajcie Przegląd Bibliograficzny

Wydawnictw Gospodarczych

Przegląd zarządzeń z zakresu akcji socjalnej

(za okres marzec — kwiecień 1952 roku).

MINISTERSTWO OŚWIATY

Pismo z dnia 11 marca 1952 r. Znak: Op 3—III 0/52 w sprawie rekrutacji, szkolenia i przydziału personelu pedagogicznego na placówki wczasów letnich dla dzieci i młodzieży w r. 1952 wskazuje na błędy popełnione w latach poprzednich oraz daje szczegółowe wytyczne do właściwego przeprowadzenia rekrutacji w roku 1952. Jako zasadniczą bazę przewidzieć należy wykorzystanie personelu nauczycielskiego (w okresie jednego turnusu). Obok nauczycieli powinni być wykorzystani: uczniowie czwartych klas liceów pedagogicznych, uczennice trzecich klas liceów dla wychowawczyń przedszkoli, słuchacze studiów przygotowawczych oraz słuchacze uniwersytetów (w-ty humanistyczne) i Akademii Wychowania Fizycz-

nego. Jako dolną granicę wieku dla wychowawców na koloniach przyjęto wiek lat 18. Szkolenie w formie zaocznej lub w drodze normalnych wykładów organizują właściwe terenowe Wydziały Oświaty PWRN.

MINISTERSTWO ZDROWIA

Pismem z dnia 7 kwietnia 1952 r. Znak: M.Dz.IV.I.I/12/52 Ministerstwo Zdrowia zaleca do użytku w żłobkach wytyczne opracowane przez Instytut Matki i Dziecka, dotyczące racjonalnego wyżywienia w żłobkach. Wytyczne powyższe, rozesłane do wszystkich żłobków w kraju, omawiają zasady wyżywienia niemowląt karmionych naturalnie i sztucznie oraz podają zestawy mieszanek i sposoby ich przygotowania.

Orzecznictwo

ROZP. PREZ. RZPLITEJ Z DNIA 16 MARCA 1928 r. O UMOWIE O PRACĘ PRACOWNIKÓW UMYSŁOWYCH

(Dz. U. Nr 35, poz. 323).

1. Powzięcie przez organa kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa państwowego wiadomości o pewnych faktach jest użyciem wiadomości w rozumieniu art. 36 powyższego rozporządzenia, toteż, jeżeli wyniki kontroli dają podstawę do zwolnienia pracownika z jego winy, przedsiębiorstwo powinno rozwiązać z nim stosunek pracy w okresie w artykule tym przewidzianym. Prawidłowo pojęta funkcja kontroli wewnętrznej w przedsiębiorstwach państwowych i społecznych wymaga, by w razie ujawnienia przez kontrolę tę nadużyć i nieporządków, konsekwencje wobec osób odpowiedzialnych za nie były wyciągane niezwłocznie. Jeżeli zaś z tego nie skorzystano, narażając przez to przedsiębiorstwo na straty, odpowiedzialne są za to wobec przedsiębiorstwa osoby, które dopuściły się zaniedbania.

2. Przepisy o urloпах pracowników w ustroju Państwa Ludowego zmierzają do tego, by ze względów społecznych, zdrowotnych i kulturalnych zapewnić pracownikowi rzeczywisty wypoczynek po rocznej pracy.

Jeżeli ważne względy gospodarki narodowej nie pozwalają, by pracownik sko-

rzystał z urlopu w danym roku kalendarzowym, nie traci on przez to prawa do wypoczynku i powinien otrzymać urlop w czasie późniejszym. Sprzeczne jest natomiast z funkcją społeczną urlopow, by pracownik w zamian rzeczywistego wypoczynku miał otrzymywać dodatkowe wynagrodzenie. Jedynie jeżeli wskutek rozwiązania stosunku pracy późniejsze wykorzystanie urlopu przez pracownika nie jest możliwe, powinien on otrzymać wynagrodzenie za przepracowane okresy urlopowe.

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1951 r. Nr C 584/50. Sąd Najwyższy na posiedzeniu jawnym dnia 24 kwietnia 1951 r. w sprawie z powództwa Antoniego (J) p k o Przedsiębiorstwu Państwowemu „Polskie Uzdrawiska“ o 131.800 zł za pracę po rozpoznaniu w dniu 17 kwietnia 1951 r. skargi kasacyjnej pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 1 kwietnia 1950 r. Sygn. VII Ca 414/50 skargę kasacyjną oddala i od pozwanego Przedsiębiorstwa na rzecz powoda sumę 78 zł 30 gr tytułem kosztów postępowania kasacyjnego zasądza.

Z u z a s a d n i e n i a :

Powód Antoni J. w pozwie wniesionym dn. 1.VIII. 1949 r. do Sądu Pracy w Warszawie podaje, iż pracował w Zarządzie

Państwowego Uzdrawiska w M. w charakterze kierownika administracyjnego — gospodarczego. Pismem z dn. 26 marca 1949 r., doręczonym powodowi 31 marca 1949, Naczelna Dyrekcja Przeds. Państw. „Polskie Uzdrawiska“, w powołaniu na przepis art. 32 lit. d/ rozp. o prac. umysł. zwolniła powoda z zajmowanego stanowiska z dniem 1.IV.1949 r. Uważając natychmiastowe zwolnienie go z pracy za bezprawne, powód domaga się 3 miesięcznego odszkodowania za brak należytego wypowiedzenia stosunku pracy, tj. pensji zasadniczej za 3 mies. oraz ekwiwalentu za dodatek rodzinny, należności za niewykorzystane urlopy w latach 1947, 1948 i 1949 r. oraz za godziny nadliczbowe w okresie od 28.VII.1948 do 29.IX.1948 r.

Sąd Pracy po przesłuchaniu świadków z powołania obu stron, wyrokiem częściowym z dnia 22.XII.1949 r. zasądził na rzecz powoda od pozwanego Przedsiębiorstwa kwotę 131.800 zł tytułem 3 mies. odszkodowania za zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia i należność za 3 niewykorzystane urlopy. Sąd Okręgowy w Warszawie zaskarżonym wyrokiem wyrok Sądu Pracy zatwierdził.

W skardze kasacyjnej na wyrok powyższy Prokuratoria Generalna R.P. w imieniu pozwanego Przedsiębiorstwa wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i o przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania. Skarżąca zarzuca m. in.:

...2) obrazę art. 32 lit. d rozp. Prez. Rzpl. z 16.III.1928 r. o prac. umysł. oraz art. 250 i 351 k.p.c. przez to, że Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę, iż powód zajmował się sprawami gospodarczymi, które obejmowały magazyn i gospodarstwo rolne, gdzie protokół kontroli przeprowadzonej w styczniu 1949 r. wykazał nadużycia i nieporządki; zdaniem skarżącej nadużycia te i nieporządki obciążają powoda, stanowiąc wystarczającą podstawę do natychmiastowego rozwiązania z nim umowy o pracę;

3) obrazę art. 1, 3 i 5 ustawy z 16.V. 1922 r. o urlopach; skarżąca w powołaniu na orzeczenie S. N. Zb. Orz. Nr 215/30 wywodzi, że pracownik, który nie skorzystał z urlopu z innej przyczyny niż choroba, traci prawo do urlopu w danym roku kalendarzowym a więc i prawo do wynagrodzenia za czas urlopu — i to również w przypadku odmowy urlopu ze strony pracodawcy;

2. Przechodząc do drugiego zarzutu skargi kasacyjnej rozważenia wymaga, czy w okolicznościach sprawy pozwanej Przedsiębiorstwo miało podstawę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z po-

wodem w oparciu o art. 32 lit. d rozp. z 16.III.1928 r. o prac. umysł. Strona pozwana stoi na stanowisku, iż posiadała podstawę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z powodem ze względu na „nadużycia i nieporządki“ w magazynie i gospodarstwie rolnym, stwierdzone protokołem kontroli z 16 — 19 stycznia 1949 r. Abstrahując na razie od rozważania, czy winę za ujawnione braki i nieporządki można przypisać powodowi — należy zauważyć, że z mocy art. 36. ust. II. rozp. z 16.III.1928 r. o prac. umysł. prawo strony pozwanej do rozwiązania umowy z winy powoda uznać, należy za wygaśnięcie wobec nieskorzystania przez stronę pozwaną z tego prawa w terminie w cyt. przepisie przewidzianym. Kontrola Zarządu Państwowego Uzdrawiska w M. przeprowadzona została przez organa kontroli pozwanego Przedsiębiorstwa w dniach 16 — 19 stycznia 1949 r. Pismo Dyrekcji Naczelnej pozwanego Przedsiębiorstwa, zwalniające powoda z pracy (z datą 26 marca 1949 r.), doręczone zostało powodowi w dn. 31 marca 1949 r. (akta personalne powoda k.59/2). Rozwiązanie umowy o pracę, oparte na wynikach kontroli, przeprowadzonej w dniu 19.I.1949 r., nastąpiło więc dopiero po upływie bezmała dwóch i pół miesięcy od zakończenia kontroli. Rozwiązanie umowy o pracę z powodem przez pozwanego Przedsiębiorstwo nie może zatem być uznane za „niezwłoczne“ w rozumieniu art. 32 w związku z art. 36 cyt. rozporządzenia.

O ile wyniki kontroli, stwierdzone protokołem z 16 — 19.I.1949 r. rzeczywiście dawały, zdaniem strony pozwanej, podstawę do zwolnienia powoda z jego winy, pozwanego Przedsiębiorstwo powinno było rozwiązać umowę z niezwłocznie, tj. w granicach czasokresu przewidzianego w art. 36 cyt. rozp. Prawidłowo pojęta funkcja kontroli wewnętrznej w Przedsiębiorstwach państwowych i społecznych wymaga bowiem, by w razie ujawnienia przez kontrolę tę nadużyć i nieporządków, konsekwencje wobec osób odpowiedzialnych za nie były wyciągane niezwłocznie...

Kontrola, na wyniki której powołuje się strona pozwana, dokonana była przez dwóch inspektorów finansowych pozwanego przedsiębiorstwa pod kierownictwem Naczelnika Wydziału Kontroli i przy udziale bezpośredniego zwierzchnika powoda, dyrektora Uzdrawiska. W tym stanie rzeczy w związku z art. 36 ust. II cyt. rozp. należy przyjąć, że strona pozwana uzyskała wiadomości o istnieniu okoliczności uzasadniających jej zdaniem rozwiązanie umowy z winy powoda już w dacie ukończenia protokołu kontroli tj. 19.I.49 r.

Należy bowiem uznać, że powzięcie wiadomości o pewnych faktach przez organa kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa państwowego — i to na tak wysokim szczeblu jak naczelnik Wydziału Kontroli — jest uzyskaniem wiadomości w rozumieniu art. 36 cyt. rozp.

Gdyby jednak nawet przyjąć pogląd, że początek terminu miesięcznego należy liczyć dopiero od daty dojścia ujawnionych przez kontrolę faktów do wiadomości osób uprawnionych do złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę, to mogłaby wchodzić w rachubę co najwyżej krótka, z reguły kilkodniowa różnica między chwilą zakończenia kontroli a dojściem jej wyników do wiadomości organów naczelnych Przedsiębiorstwa...

Jeśli strona pozwana przez okres blisko dwóch i pół miesięcy nie wyciągała z wyników kontroli, przeprowadzonej w dniach 16 — 19 stycznia 1949 r., żadnych konsekwencji wobec powoda, uzasadnia to domniemanie, iż nie traktowała okoliczności ujawnionych kontrolą za ważną przyczynę, uzasadniającą niezwłoczne rozwiązanie umowy z powodem z jego winy. Zwolnienie powoda dopiero w dn. 31 marca 1949 r. uznać należy zatem za dokonane już po wygaśnięciu prawa pozwanego Przedsiębiorstwa do rozwiązania umowy w trybie art. 32 lit. d cyt. rozp.

Jeżeliby istniały rzeczywiste okoliczności uzasadniające niezwłoczne rozwiązanie umowy o pracę z powodem, a właściwe organy pozwanego Przedsiębiorstwa z przysługującego mu prawa w terminie zakreślonym przez art. 36 cyt. rozp. nie skorzystały, narażając przez to Przedsiębiorstwo na straty, odpowiedzialne wobec Przedsiębiorstwa powinny być osoby, które dopuściły się zaniechania. Omieszkanie przez osoby zastępujące pracodawcę terminu rozwiązania umowy z pracownikiem w trybie art. 33 cyt. rozp. nie może jednak stwarzać dla pracownika stanu niepewności w zakresie jego stosunku pracy...

3. Co się tyczy zasadzonych przez sądy meriti należność z tytułu odszkodowania za niewykorzystane przez powoda urlopy w latach 1947, 1948 i 1949, to sądy meriti uznały roszczenie powoda za udowodnione w oparciu o zaświadczenie Z.P.U w M. z 16.IV.1947 r. (k. 21) i pismo Przew. Oddz. Zw. Zaw. Prac. Służby Zdrowia z 13.VII.1949 r. (k. 17). Z dokumentów tych wynika, że powód nie wykorzystał urlopów w ciągu lat 1947 i 1948 ze względów od siebie niezależnych, gdyż urlopów tych, z uwagi na nawał pracy, mu nie udzielono. Skarga kasacyjna nie kwestio-

nuje ustaleń faktycznych co do nieudzielenia powodowi urlopu w latach 1947 i 1948, zarzuca natomiast brak podstawy prawnej do zasądzenia odszkodowania za niewykorzystane urlopy.

Stanowisko reprezentowane przez skarżącą nie jest słuszne. W szczególności nie można podzielić poglądu, iż wynagrodzenie za niewykorzystany urlop nie należy się pracownikowi w tym przypadku, gdy urlopu nie mógł wykorzystać wskutek odmowy udzielenia mu go przez pracodawcę. Powołane przez skarżącą na poparcie swego stanowiska orzeczenie S.N. Nr Zb. Orz. 215/30, jako wydane w innych warunkach ustrojowych i oparte na niekorzystnej dla klasy pracującej wykładni przepisów ustawy o urloпах, nie może być w dzisiejszych warunkach ustrojowych Polski Ludowej miarodajne (por. uchwałę Zgrom. Og. S.N. z 25.II.1948 ogł. w OIP Nr 12 (48 str. 58). Zresztą stwierdzić należy, że powołane w skardze kasacyjnej orzeczenie nie było bynajmniej wyrazem jednolitej judykatury Sądu Najwyższego w okresie międzywojennym w omawianej kwestii. W szeregu innych orzeczeń (m. in. Zb. Orz. I 118/30, III 44/30, OSP X 363, I C 2679/31 w Gł. Sad. 4/33 Sąd Najwyższy przyjmował bowiem pogląd, że w razie odmowy udzielenia urlopu pracownikowi przez pracodawcę, pracownik ma prawo do wynagrodzenia za niewykorzystany urlop (względnie za świadczenia, do których nie był zobowiązany).

Przepisy o urloпах pracowniczych w ustroju Państwa Ludowego zmierzają do tego, by ze względów społecznych, zdrowotnych i kulturalnych zapewnić pracownikowi rzeczywisty wypoczynek po rocznej pracy. Jeśli ważne względy gospodarki narodowej, zwłaszcza w okresie odbudowy, nie pozwalają, by pracownik skorzystał z urlopu, pozostawiając zajęcia wymagające jego obecności, nie powinno to pozbawiać go prawa do wypoczynku. Z funkcją społeczną urlopów nie da się pogodzić pogląd, by pracownik, który nie skorzystał dla dobra pracy z urlopu, tracił prawo do urlopu przez upływ roku kalendarzowego. Z drugiej strony sprzeczne byłoby z funkcją społeczną urlopów, by w zamian rzeczywistego wypoczynku pracownik miał otrzymywać dodatkowe wynagrodzenie. W przypadku niewykorzystania urlopu w danym roku kalendarzowym, pracownik powinien otrzymać urlop ten w późniejszym okresie. Jest to jednak możliwe tylko dopóty, dopóki między pracownikiem a pracodawcą trwa nadal stosunek pracy. Z chwilą gdy stosunek ten

ustaje, nie jest już możliwe wykorzystanie zaległego urlopu przez pracownika i wówczas w grę wchodzić może tylko wynagrodzenie za przepracowane okresy urlopowe, tj. za pracę, do której z mocy przepisów prawa pracy, a w szczególności ustawy o urlopowach, pracownik nie był obowiązany. Byłoby natomiast sprzeczne z zasadami współżycia społecznego w Polsce Ludowej dopuścić możliwość, iż na skutek odmowy udzielenia urlopu pracownikowi przez pracodawcę, pracownik traci prawo do wycoczynku i nie ma prawa do wynagrodzenia za pracę, spełnianą w okresie przysługującego mu wycoczynku...

Co się tyczy należności za urlop w 1949 r., to zasadność roszczenia powoda z tego tytułu pozostaje w ścisłym związku z uznaniem przez sądy meritum zasadności jego roszczenia o odszkodowanie za zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia. Skoro powód na skutek bezpodstawnego rozwiązania przez stronę pozwaną umowy o pracę został pozbawiony prawa do urlopu w r. 1949 należy mu się wynagrodzenie za okres urlopu.

Z powyższych względów skarga kasacyjna ulega o d d a l e n i u.

**ROZP. PREZYDENTA RZPLITEJ
Z DNIA 16 MARCA 1928 R.
O UMOWIE O PRACĘ
PRACOWNIKÓW UMYSŁOWYCH**

(Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 323)

KODEKS ZOBOWIĄZAŃ

Przepis art. 473 k. z. nie ma zastosowania do roszczeń rodziny zmarłego pracownika o odprawę przewidzianą w art. 42 rozp. o umowie o pracę pracowników umysłowych.

U z a s a d n i e n i e orzeczenia S. N. z dn. 11.8.1951 r. — C. 714/50.

Cecylia B. wystąpiła w dniu 8.6.1949 r. do Sądu Okręgowego w Mławie z pozwem przeciwko Kurii Diecezjalnej Płockiej, w którym żądała zasądzenia sumy 120.000 zł tytułem 6-miesięcznej odprawy na tej podstawie, że mąż powódki, Ignacy B. organista parafii w latach 1903—1943, dnia 15.2.1943 r. zaaresztowany został przez okupanta niemieckiego i wywieziony do obozu koncentracyjnego, gdzie zmarł. Postanowieniem Sądu Grodzkiego w Mławie Ignacy B. uznany został za zmarłego, przy czym datę jego śmierci ustalono na 31.12.1946 r.

Sąd Okręgowy w Mławie powództwo oddalił.

Na skutek apelacji powódki, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dn. 17.4.1950 r. wyrok Sądu Okręgowego zatwierdził. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Apelacyjny uznał, że do roszczenia powódki stosuje się przepis art. 473 k. z., zakazujący pracodawcom i pracownikom sądowego dochodzenia roszczeń z umowy o pracę po upływie roku od dnia ukończenia stosunku pracy, że jako dzień ukończenia stosunku pracy przyjąć należy w danym przypadku 31.12.1946 r., tj. datę śmierci Ignacego B., określoną w orzeczeniu o uznaniu go za zmarłego (art. 25, pkt. 7 rozp. o umowie o pracę prac. umysł.) i że z tego względu powództwo wniesione 8.6.1949 r. podlega skutkom prekluzji z art. 473 k. z.

W skardze kasacyjnej wniesionej na wyrok powyższy, powódka żąda jego uchylenia z powodu obrazy art. 426 § 1 i 351 kpc, art. 25 pkt. 7 i art. 42 cyt. rozporządzenia oraz art. 473 k. z.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej, iż art. 473 K. z. nie ma zastosowania do roszczeń rodziny zmarłego pracownika o odprawę przewidzianą w art. 42 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych, jest trafny i podlega uwzględnieniu. Jak słusznie bowiem wywodzi skarżący, chodzi w danym wypadku nie o roszczenia pracownika lecz o pretensję, z którą powódka występuje we własnym imieniu i której warunkiem powstania jest śmierć pracownika. Skoro zaś przepis art. 473 k. z. poddaje skutkom rocznego terminu zawitego jedynie roszczenia pracodawców i pracowników, termin ten nie może być stosowany do własnych roszczeń rodziny zmarłego pracownika, płynących z art. 42 cyt. rozporządzenia. Za takim rozumowaniem przemawia dodatkowo okoliczność, iż zgodnie z art. 42 cyt. rozporządzenia wierzytelność z tytułu odprawy staje się wymagalna dopiero po upływie miesiąca, licząc od dnia śmierci pracownika, i płatna jest w równych ratach miesięcznych; nie można bowiem przyjąć, by do roszczeń wymagalnych dopiero w pewien czas po śmierci pracownika, mógł być stosowany termin zawity, bieg którego, stosownie do art. 473 k. z. rozpoczyna się już w dniu zakończenia stosunku pracy.

Wobec mylnego oznaczenia przez powódkę Kurii Diecezjalnej Płockiej jako pozwanej, gdyż z przebiegu procesu wynika, że pozwany jest Kościół Parafii Rzymsko-Katolickiej w R., oznaczenie to winno zostać w dalszym przebiegu sprawy sprostowane.

Wyjaśnienia przepisów z zakresu prawa pracy i pokrewnych*)

UMOWA O PRACĘ

Przeniesienie siedziby zakładu pracy

W związku z zapytaniem, czy przeniesienie siedziby zakładu pracy należy uznać za zmianę istotnego warunku umowy o pracę, MPiOS w piśmie z dnia 15.III.1952 r. Nr Po. 11C-21/52 zajęło następujące stanowisko:

„MPiOS komunikuje, że przeniesienie siedziby zakładu pracy do innej miejscowości (bez zachowania ustawowego okresu wypowiedzenia) należy uważać w zasadzie za niezachowanie przez pracodawcę istotnego warunku umowy o pracę, które uprawnia pracownika do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę w myśl art. 31 lit. d. rozporządzenia z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U.R.P. Nr 35, poz. 323).

Zależnie jednak od konkretnych okoliczności przeniesienie siedziby zakładu może nie być uważane samo przez się za ważną przyczynę rozwiązania umowy przez pracownika, jeżeli przeniesienie takie nie powoduje dla niego istotnie ujemnych skutków“.

CZAS PRACY

Ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U.R.P. Nr 94/33 r., poz. 734 — z późniejszymi zmianami).

1. W związku z zapytaniem co do sposobu wynagradzania za pracę w godzinach nadliczbowych palaczy centralnego ogrzewania, zatrudnionych w przedsiębiorstwach państwowych, a wynagradzanych wg stawek przewidzianych w uchwale Rady Ministrów z dnia 19.II.1949 r. w sprawie ryczałtowego wynagrodzenia pracowników państwowych i samorządowych (Monitor Polski A-13, poz. 152), MP i OS w piśmie z dnia 9.I.1952 r. Nr Po-12c-3/52 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MP i OS komunikuje, że przewidziane w uchwale Rady Ministrów z dnia 19.II.1949 r. w sprawie ryczałtowego wynagrodzenia pracowników państwowych i samorządowych (Monitor Polski A-13, poz. 152) stawki wynagrodzenia dotyczą normalnego czasu pracy tj. 8-godzinnego dnia i 46-godzinnego tygodnia pracy.

Należy przyjąć, że za pracę ponad te normy przysługuje wynagrodzenie, obliczone na podstawie art. 16 ustawy z 18.XII.1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U.R.P. Nr 94/33, poz. 734 — z późniejszymi zmianami).

W związku z tym, że przepisy uchwały Rady Ministrów z dnia 19.II.1949 r. w sprawie dotyczą jedynie palaczy, zatrudnionych w administracji państwowej, zastosowanie ich w całości w przedsiębiorstwie opiera się na założeniu, że zgodnie z zarządzeniem władz nadrzędnych nad przedsiębiorstwem palacze są wynagradzani w wysokości, przewidzianej tą uchwałą.

2. W związku z zapytaniem, czy praca w godzinach nadliczbowych przy sporządzaniu remanentów w aptekach społecznych wymaga zezwolenia inspekcji pracy, MPiOS w piśmie z dn. 12.II.1952 r. Nr Po. 12d-5/52 udzieliło następujących wyjaśnień: „MPiOS komunikuje, że zgodnie z przepisami art. 8 lit. b) ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U.R.P. z r. 1933, Nr 94, poz. 734 — z późniejszymi zmianami) stosowanie pracy w godzinach nadliczbowych w celu przeprowadzenia remanentu jest dopuszczalne za uprzednim powiadomieniem (a nie zezwoleniem) inspekcji pracy.

Natomiast stosowanie pracy w godzinach nadliczbowych w aptekach społecznych w innych celach niż sporządzanie remanentu, wymaga uzyskania uprzedniego zezwolenia inspekcji pracy“.

3. Art. 8 lit. b) omawianej ustawy o czasie pracy zawiera przepis, że stosowanie pracy w godzinach nadliczbowych w zakładach handlowych dla celów dorocznej inwentaryzacji, jest dopuszczalne za uprzednim powiadomieniem inspekcji pracy. W praktyce powstała kwestia, czy powyższy sposób załatwiania tych spraw może być stosowany również w odniesieniu do zakładów produkcyjnych. W związku z tym MPiOS w piśmie z dnia 12.II.1952 r. Nr Po. 12d-18/52 zajęło następujące stanowisko:

„MPiOS komunikuje, że przepisy art. 8 lit. b) ustawy o czasie pracy dopuszczające przedłużanie czasu pracy przy inwentaryzacji w handlu, mogą być zdaniem Ministerstwa, stosowane analogicznie i w zakładach innego rodzaju“.

*) Skrót MPiOS — oznacza Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, PRM — Prezydium Rady Ministrów.

URLOPY

Ustawa z dn. 16.V.1922 r. o urloпах dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U.R.P. Nr 47/49, poz. 365 i z 1950 r. Nr 13, poz. 123).

Z związku z zapytaniem:

1. ile dni urlopu wypoczynkowego należy się pracownikowi umysłowemu, jeśli korzystał on z urlopu podzielonego na części,

2. czy zachodzi ciągłość pracy, ustalona w uchwale Nr 616 Prezydium Rządu z dnia 18.VIII.1951 r. (Monitor Polski A-77, poz. 1070), jeśli pracownik zlikwidowanej instytucji uzyska pracę w innym zakładzie pracy na skutek własnego starania, MPiOS w piśmie z dnia 5.I.1952 r. Nr Po-13c-155 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MPiOS komunikuje, że w sprawie miesięcznych urlopów wypoczynkowych zajmuje stanowisko, iż w przypadku podziału urlopu — długość urlopu powinna wynosić 30 dni. Stanowisko takie Ministerstwo uzasadnia brzmieniem art. 103 przepisów ogólnych prawa cywilnego (Dz. U.R.P. Nr 34, poz. 311).

W przypadku wymienionym w pkt. 2 powyższego pisma nie istnieje, zdaniem Ministerstwa ciągłość pracy, przewidziana w uchwale Nr 616 Prezydium Rządu z dnia 18.VIII. 1951 r. (Monitor Polski Nr A-77, poz. 1070), gdyż nie zachodzi warunek zgody pomiędzy dawnym a nowym zakładem pracy, w którym pracownik został zatrudniony na skutek własnego starania“.

3. W związku z zapytaniem, czy opóźniony powrót do kraju z przymusowych robót w Niemczech, spowodowany przez niezależne od powracającego przyczyny (opóźnienie repatriacji) należy traktować jako termin ustania przyczyny przerwy w zatrudnieniu — co pozwoli na zaliczenie okresu pracy przymusowej do ciągłości pracy w danym zakładzie, MPiOS w piśmie z dn. 1.II.52 r. Nr Po, 13c-8/52 zajęło następujące stanowisko:

„MPiOS komunikuje, że uwzględnienie przerwy w pracy, spowodowanej wywiezieniem na roboty, jest uzależnione przy ustalaniu ciągłości pracy od stawienia się pracownika do pracy w ciągu trzech miesięcy od chwili ustania przyczyny, powodującej przerwę w pracy (uchwała Rady Ministrów z dn. 21.VI.1950 r. — Monitor Polski Nr A-77, poz. 888).

W danym przypadku pracownica powinna była zgłosić się do pracy w ciągu trzech miesięcy od ustania robót przymusowych a w przypadku niemożności zachowania tego warunku — udowodnić

obiektywne, nie do przewyższenia przeszkody, uzasadniające niezachowanie tego warunku“.

4. Na zapytanie, czy przymusowa służba w b. armii niemieckiej w okresie 1939—1945 podlega wliczeniu do czasu pracy, określającego wymiar urlopu wypoczynkowego, MPiOS w piśmie z dnia 7.III.52 r. Nr Po, 13c-17/52 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MPiOS komunikuje, że służba w b. armii niemieckiej nie powinna być uwzględniana przy ustalaniu okresu czasu, uprawniającego do otrzymania urlopu. Stanowisko to Ministerstwo uzasadnia brzmieniem uchwały Rady Ministrów z dnia 21.VI.1950 r. (Monitor Polski A-77, poz. 888)“.

5. W związku z zapytaniem, ile dni obejmie jednomiesięczny urlop w rozumieniu art. 2 ustawy z 16.V.1922 r. o urlopach (Dz. U.R.P. Nr 47/49 r., poz. 365 i z 1950 r. Nr 13, poz. 123) MPiOS pismem z dnia 25.III.52 Nr Po-13c-26/52 wyjaśniło co następuje:

„MPiOS komunikuje, że w myśl ustalonej obecnie w porozumieniu z zainteresowanymi resortami wykładni przepisów o urlopach wypoczynkowych przez jednomiesięczny urlop należy rozumieć urlop trzydziestodniowy niezależnie od tego, na jaki miesiąc kalendarzowy urlop został pracownikowi udzielony“.

OCHRONA PRACY KBIET

Ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr 27/48 r., i z 1951 r. Nr 12, do art. 16

1. Na zapytanie, czy pracownica, która wskutek urlopu macierzyńskiego nie wykorzystwała w danym roku kalendarzowym urlopu wypoczynkowego, może domagać się przesunięcia urlopu wypoczynkowego na następny rok kalendarzowy (w tym przypadku otrzymałaby dwa urlopy wypoczynkowe w jednym roku), MPiOS w piśmie z dnia 12. III. 52 r. Nr Po.17c-17/52 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MPiOS komunikuje, co następuje:

W razie niemożności wykorzystania urlopu wypoczynkowego w terminie przewidzianym w planie urlopów z powodu urlopu połogowego pracownica nie traci prawa do urlopu. Urlop wypoczynkowy należy na żądanie pracownicy przesunąć na czas późniejszy po zakończeniu urlopu połogowego, choćby wykorzystanie urlopu wypoczynkowego miało nastąpić w następnym roku kalendarzowym. W przypadku przesunięcia urlopu na rok następny, pra-

cownica ma prawo do dwóch urlopów wypoczynkowych w jednym roku kalendarzowym.

Zasada powyższa wynika z art. 5 ust. 2 ustawy z 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 47, poz. 365). Połóg w rozumieniu wymienionego art. 5 ust. 2 należy traktować jak chorobę, podobnie jak w przypadku przewidzianym w art. 19 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych, na podstawie którego pracownica umysłowa otrzymuje wynagrodzenie od pracodawcy za czas urlopu połogowego, mimo że przepis ten nie mówi wyraźnie o połogu, a tylko o chorobie.

Urlop wypoczynkowy należy, zdaniem Ministerstwa, przesunąć nawet na czas późniejszy niż określony w art. 5 ust. 2 ustawy o urlopach termin 3 miesięcy następujących po ustalonym w planie urlopów terminie urlopu wypoczynkowego, jeżeli w przypadku szczególnym urlop połogowy zbiega się w czasie z planowanym urlopem wycieczkowym“.

2. W związku z zapytaniem, czy umowa o pracę z kobietą ciężarną, zawarta na czas oznaczony, jeżeli wygaśnie w okresie czterech miesięcy przed porodem, ulega przedłużeniu do dnia porodu w każdym przypadku, czy też wymagany jest pewien staż pracy, MPiOS pismem z dnia 11. IV. 52 Nr Po.-17c—23/52 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MPiOS komunikuje, że pkt. 4 art. 16 należy interpretować w powiązaniu z pkt. 3 tego artykułu.

Umowa zawarta na czas określony, lub na czas wykonania określonej pracy ulega tylko wtedy przedłużeniu do dnia porodu, gdy czas jej trwania wynosi przynajmniej 3 miesiące. W przeciwnym bowiem razie pracownice zatrudnione na podstawie umowy na czas określony, czy na okres wykonania określonej roboty, byłyby w sytuacji lepszej, niż pracownice, z którymi zawarto umowę na czas nieokreślony.

3. W związku z zapytaniem, czy nauczycielkom, zatrudnionym w szkołach podległym Ministerstwu Oświaty przysługują przerwy na karmienie dziecka, MPiOS pismem z dnia 31.III. 52 Nr Po.-17c—22/52 udzieliło następujących wyjaśnień:

„MPiOS komunikuje, że art. 15 ustawy z 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 636), przewidujący przerwy w pracy dla matek karmiących, nie obowiązuje w szkolnictwie.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Oświaty — do czasu ustawowego uregulowania uprawnień nauczycielek karmiących — należy stosować do nauczycielek w szkolnictwie, podlegających Ministerstwu Oświaty, przez analogię przepisy art. 10 ust. 5 ustawy z 4 kwietnia 1950 r. o stosunkach służbowych nauczycieli szkół zawodowych i zakładów naukowych, podlegających Centralnemu Urzędowi Szkolenia Zawodowego (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 140).

W myśl tych przepisów nauczycielce karmiącej przysługuje, gdy czas jej pracy wynosi od czterech do sześciu godzin dziennie bez przerwy, prawo do korzystania z jednej półgodzinnej przerwy w pracy na karmienie dziecka, a gdy czas pracy wynosi od siedmiu do ośmiu godzin dziennie bez przerwy, — z dwóch półgodzinnych przerw w pracy, które mogą być łączone w jedną przerwę godzinną, jeżeli nauczycielka mieszka w znacznej odległości od szkoły.

Przerwy w pracy na karmienie dziecka wlicza się do czasu pracy.

Sprawa właściwego stosowania tych przepisów należy do kompetencji terenowych władz szkolnych i Ministerstwa Oświaty“.

DYSCYPLINA PRACY

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy (Dz. U.R.P. Nr 20, poz. 168)

1. W związku z zapytaniem, jak należy z uwagi na przepisy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy ustosunkować się do wniosku pracownika o udzielenie mu urlopu okolicznościowego w związku z powołaniem go do czynnej (zasadniczej) służby wojskowej, PRM pismem z dnia 30.VI.1951 r. Nr Os.-0110/126 wyjaśniło, że w powyższym przypadku może być pracownikowi udzielony na jego żądanie, w zależności od potrzeby, 1—3 dniowy **bezpłatny** urlop okolicznościowy, przed terminem zgłoszenia się do właściwej jednostki wojskowej. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych konkretnymi warunkami danego pracownika, kierownik zakładu pracy może mu udzielić bezpłatnego urlopu okolicznościowego w granicach do 7 dni.

2. W związku z zapytaniem, czy z uwagi na przepisy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy możliwe jest udzielenie okresu urlopowego pracownikom, będącym myśliwymi, — PRM pismem z dnia 31.XII.1951 r. Nr Os.-0110/269 wyjaśniło, że ze względu na gospo-

darcze znaczenie wykonania planu odstrzału zwierzyny łownej, urzędy i instytucje państwowe, zatrudniające pracowników — członków Polskiego Związku Łowieckiego, posiadających uprawnienia łowieckie, mogą zezwalać — o ile nie koliduje to z dobrem służby — na wykorzystanie przez wymienionych pracowników, na ich życzenie, połowy przysługującego im urlopu wypoczynkowego w dowolnych terminach, stosownie do potrzeb łowiectwa i obowiązujących terminów połowań.

3. W związku z nieusprawiedliwieniem przez niektórych kierowników zakładów pracy nieobecności pracowników, spowodowanej obowiązkiem brania udziału w akcji gaszenia pożarów — PRM pismem okólnym z dnia 21 marca 1952 Nr Os-0227/1 wyjaśniło co następuje:

„Doszło do wiadomości PRM, że niektóre urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa uspołecznione, zatrudniające pracowników — członków ochotniczych straży pożarnych, nie usprawiedliwiają nieobecności w pracy (lub potrącają za czas takiej nieobecności stosowną część wynagrodzenia) wymienionych pracowników w przypadku brania przez nich udziału w akcji gaszenia pożarów.

W związku z powyższym PRM wyjaśnia, że branie udziału w akcji gaszenia pożarów, zarówno przez pracowników — członków ochotniczych straży pożarnych, jak też przez innych pracowników, wzwanych do udziału w takiej akcji w trybie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o ochronie przeciwpożarowej i jej organizacji (Dz. U. R. P. z 1951 r. Nr 58, poz. 404) jako wykonywanie przez pracowników obowiązków wynikających z przepisów ustawowych — stanowi ważną przyczynę do usprawiedliwienia nieobecności w pracy (z prawem do wynagrodzenia) w rozumieniu § 3, ust. 1, pkt. 1 uchwały Rady Ministrów z dnia 5 maja 1950 r. w przedmiocie określenia przypadków usprawiedliwiających nieobecność w pracy oraz warunków i trybu usprawiedliwienia nieobecności (Monitor Polski Nr A-51, poz. 584).

Warunkiem usprawiedliwienia nieobecności w pracy, spowodowanej obowiązkiem brania udziału w akcji gaszenia pożaru, jest zaświadczenie kierownika akcji ratowniczej lub właściwego komendanta straży pożarnej, stwierdzające podstawę

(np. z tytułu przynależności organizacyjnej lub wezwania w trybie obowiązujących przepisów prawnych) i czas udziału pracownika w akcji ratowniczej“.

USTAWA O ZAOPATRZENIU INWALIDZKIM W BRZMIENIU OBOWIĄZUJĄCYM —

(Dz. U.R.P. z 1948 r. Nr 50, poz. 387)

Art. 71 ust. 1

W piśmie okólnym z dnia 1 marca 1951 r. Nr IPs 92—6 w sprawie dodatku na pielęgnację MPiOS wyjaśniło, co następuje:
„Znowelizowany art. 71 ust. (1) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U.R.P. z 1949 r. Nr 25, poz. 182) zawieszona z dniem 1 marca 1949 r. prawo do zaopatrzenia pieniężnego inwalidów z utratą zdolności zarobkowej poniżej 25% oraz osób pozostałych po nich. Równocześnie ust. (2) tegoż artykułu postanawia, że przepisy ust. (1) nie stosuje się do inwalidów, którym przyznano prawo do dodatku na pielęgnację; jednak prawo do zaopatrzenia pieniężnego osób pozostałych po takich inwalidach ulega zawieszeniu.

W związku z powyższym niektóre inwalidzkie komisje lekarskie w przypadkach stwierdzenia utraty zdolności zarobkowej w stopniu poniżej 25% odmawiają przyznania inwalidzie dodatku na pielęgnację, mimo stwierdzenia potrzeby stałej opieki i pomocy osób innych. Orzeczenie swoje w tym względzie motywuje komisja tym, że skoro inwalidzie niskoprocentowemu (poniżej 25%) nie przysługuje obecnie zaopatrzenie pieniężne — nie ma on również prawa do pobierania dodatku na pielęgnację.

Postępowanie takie jest niezgodne z cyt. na wstępie przepisem, z treści jego bowiem wynika, że w stosunku do inwalidów z utratą zdolności zarobkowej poniżej 25%, którym przyznano prawo do pobierania dodatku na pielęgnację, przepisu tego nie stosuje się. W przypadkach zatem stwierdzenia utraty zdolności zarobkowej poniżej 25% nie mniej jednak niż 15% i stwierdzenia potrzeby stałej opieki i pomocy osób innych, należy przyznawać inwalidom praw do dodatku na pielęgnację zgodnie z art. 16 ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim“.